

ARCHEOLOGIENOTA

MELSELE – SCHAARBEEKSTRAAT 2017

BUREAUONDERZOEK

ERFPUNT – CEL ONDERZOEK

RAPPORTEN VAN ERFPUNT – CEL ONDERZOEK 54 – DEEL 1

OPDRACHTGEVER

Structa-Plan Industriebouw, Hogenakkerhoekstraat 1, 9150 Kruibeke

PROJECT

Melsele – Schaarbeekstraat 2017

PROJECTCODE AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED
2017F370

UITVOERDER PROJECT

Erfpunt – cel Onderzoek
OE/ERK/Archeoloog/2016/00101
Regentiestraat 63
9100 Sint-Niklaas

AUTEURS

Thierry Van Neste, Marjolijn De Puydt

WETENSCHAPPELIJKE BEGELEIDING

Erfpunt - cel Beheer

© Erfpunt – cel Onderzoek, 2017

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van Erfpunt.

Erfpunt aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

ISSN 0778-3841

Erfpunt - cel Onderzoek

Regentiestraat 63

9100 Sint-Niklaas

Tel +32 (0)3 778 87 59

onderzoek@erfpunt.be

www.erfpunt.be

www.facebook.com/Erfpunt

<https://sketchfab.com/archeologischdienstwaasland>

1. BESCHRIJVING VAN DE UITGEVOERDE WERKEN

1.1. VERANTWOORDING

Ter hoogte van de Schaarbeekstraat zal Struct-Plan een KMO-unit bouwen. In het kader van de geplande werkzaamheden is een archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (bureauonderzoek) verplicht.

Dit onderzoek werd uitgevoerd door de cel Onderzoek van Erfpunt. Het verslag van resultaten werd opgesteld door Thierry Van Neste en Marjolijn De Puydt.

1.2. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

PROJECTCODE

2017F370

WETTELIJK DEPOT

ISSN 0778-3841

BETROKKEN ACTOREN

Erkende archeoloog: Erfpunt (OE/ERK/Archeoloog/2016/00101)

Veldwerkleider: Thierry Van Neste

Assistent-archeoloog: Marjolijn De Puydt

Wetenschappelijke advisering: Erfpunt - cel Beheer

NAAM OPDRACHTGEVER:

Structa-Plan Industriebouw, Hogenakkerhoekstraat 1, 9150 Kruibeke

VINDPLAATSNAAM:

Melsele – Schaarbeekstraat 2017 (ME SBS 17)

PROVINCIE:

Oost-Vlaanderen

GEMEENTE:

Beveren

DEELGEMEENTE:

Melsele

PLAATS:

Schaarbeekstraat

TOPONIEM:

Schaarbeekstraat, Georensse Heye

COÖRDINATEN (LAMBERT '72):

Noord: 209796,077900 m

Oost: 145953,304700 m

Zuid: 209665,082000 m

West: 145840,841800 m

KADASTRALE GEGEVENS:

Beveren, Afdeling 9, Sectie D, perceel 1341

Kadasterplan: zie § 2.2.1.1

TOPOGRAFISCHE LIGGING:

Zie § 2.2.1.2

BEGIN DATUM:

8 juni 2017

EINDDATUM:

8 juli 2017

RELEVANTE TERMEN UIT DE INVENTARIS ONROEREND ERFGOED

Typologie: bolle akkers, eolische processen, akkerland, graslanden

Datering: Onbepaald, metaaltijden (2100/200-57 v.Chr.), Romeinse tijd (57 v.Chr.-406 n.Chr.), middeleeuwen (5de-15de eeuw), nieuwe tijd (16de-18de eeuw), nieuwste tijd (19de-21ste eeuw)

Stijlen: niet van toepassing

Culturen: niet van toepassing

Materiaal: niet van toepassing

Soort: niet van toepassing

Gebeurtenis: bureauonderzoek

VERSTOORDE ZONES

Binnen het projectgebied zijn geen gekende verstoorde zones aanwezig. Op basis van voorgaande archeologische onderzoek in het Waasland kan wel verondersteld worden dat de randen van het perceel verstoord werden door de typische bolle akkergrachten. Aangezien deze grachten een breedte hadden die varieert tussen 8 en 16 meter kan uitgegaan worden van een verstoring van minimaal 4m ter hoogte van de perceelgrenzen.

1.3. ARCHEOLOGISCHE VOORKENNIS

Binnen het projectgebied werd nog geen archeologisch onderzoek uitgevoerd. De resultaten van archeologisch onderzoek in de onmiddellijke en nabije omgeving zullen worden besproken in §2.2.3.

1.4. OMSCHRIJVING VAN DE ONDERZOEKSOPDRACHT

1.4.1. Vraagstelling

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 6873,4 m², hierbij zal meer dan 1000 m² verstoord worden.

Artikel 5.4.1 van het decreet van 12 juli 2013 betreffende het onroerend erfgoed, gewijzigd bij het decreet van 4 april 2014 stelt dat het bij *aanvragen waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen volledig gelegen zijn buiten archeologische zones, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones* verplicht is om een bekrachtigde archeologienota zoals

vermeld in artikel 5.4.8 van datzelfde decreet toe te voegen aan een stedenbouwkundige vergunning met ingreep in de bodem.

In het kader van het bureauonderzoek:

- Wordt het plangebied afgebakend en beschreven;
- Worden reeds verstoorde en reeds onderzochte zones in kaart gebracht;
- Worden de gekende aardkundige en ecologische kenmerken geïnventariseerd;
- Worden de gekende archeologische en historische waarden en indicatoren geïnventariseerd en ingeschat;
- Wordt een beschrijving gemaakt van de geplande werken waarvoor een stedenbouwkundige vergunning of verkavelingvergunning wordt aangevraagd, de uitvoeringswijze van deze werken en de potentiële impact ervan op het bodemarchief.

Om de eventuele archeologische waarde van het onderzochte gebied in te schatten, wordt informatie verzameld over minstens volgende aspecten, op basis van alle relevante bronnen:

- De bewoningsgeschiedenis;
- De landschapshistoriek;
- De topografie;
- De geologie;
- Het bodemgebruik;
- De vegetatie;
- De aanwezige erfgoedwaarden;
- De historische ingrepen.

Tijdens het bureauonderzoek zal getracht worden om een antwoord te bieden op volgende onderzoeksvragen:

- Wat zijn de gekende landschappelijke en aardkundige gegevens?
- Wat is het historisch landgebruik? Welke invloed kan dit hebben gehad op de bewaring van eventueel archeologisch erfgoed?
- Zijn er gekende archeologische waarden aanwezig binnen of in de omgeving van het projectgebied?
- Wat is de kans dat archeologische sites aanwezig zijn binnen het projectgebied?
- Indien archeologisch erfgoed verwacht wordt:
 - o Hoe kan zich dit manifesteren?

- Zijn er indicaties voor de diepte waarop het archeologisch erfgoed zich kan bevinden?
- Wat is de impact van de geplande werken op eventueel archeologisch erfgoed? Welke maatregelen dienen dienaangaande genomen te worden?

De resultaten van de analyses worden op plannen weergegeven. De resultaten van deze studies moeten toelaten een gemotiveerd advies te formuleren of er al dan niet verder archeologisch vooronderzoek moet uitgevoerd worden, inclusief de methodiek daarvoor.

1.4.2. Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek werden geen randvoorwaarden voorzien.

1.4.3. Geplande werken en bodemingrepen

De huidige geplande stedenbouwkundige vergunning kadert in de ruimere ontwikkeling van de eigendommen van Structa-Plan Industriebouw waarbij wordt beoogd om het huidige perceel (1341), alsook percelen 1336, 1338 en 1339 samen om te vormen tot één grote KMO-zone. Voor perceel 1340 werd reeds een stedenbouwkundige vergunning ingediend voor de oprichting van meerdere KMO-units¹.

In eerste instantie zal slechts een deel van perceel 1340 ingericht worden. In de toekomst wordt echter ook de ontwikkeling van het oostelijke deel voorzien.

Momenteel zijn enkel de voorlopige plannen beschikbaar. Deze zullen echter niet meer grondig gewijzigd worden. Op het westelijke deel van het perceel, binnen een terrein met een oppervlakte van $\pm 5000 \text{ m}^2$ zal één KMO-unit gebouwd worden en wordt ruimte voorzien voor 30 parkeerplaatsen. Hiervan zijn 20 plaatsen voorzien voor auto's, de overige plaatsen zijn gereserveerd voor grotere voertuigen.

De oostelijke zijde van het perceel, $\pm 1873 \text{ m}^2$, zal momenteel nog niet geroerd worden. In de toekomst wordt hier echter ook bebouwing voorzien.

¹ Zie archeologienota <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/1860>.

1.5. WERKWIJZE EN ONDERZOEKSSTRATEGIE

Voor het bureauonderzoek werd informatie verzameld aangaande de historische, landschappelijke en archeologische kennis van de ruime omgeving van het projectgebied. Voor de historische data werden verschillende literatuurbronnen geraadpleegd. Daarnaast werden verschillende historische kaarten gebruikt. Deze werden verkregen via de Web Map Service (WMS) voor ArcGIS van het Agentschap voor Geografische Informatie Vlaanderen (AGIV), de “Erfgoedbank Waasland”² en het portaal “Cartesius”³, een samenwerking tussen het Nationaal Geografisch Instituut, de Koninklijke Bibliotheek, het Rijksarchief en het Koninklijk Museum van Midden-Afrika. De verkregen kaarten werden indien nodig bewerkt, gegeoreferereerd en gebruikt als laag in een GIS-omgeving. Ook de landschappelijke achtergrond van het projectgebied werd in GIS onderzocht. Hierbij werd gebruik gemaakt van gegevens die bekomen werden via de Web Map Service en de downloadcatalogus van het AGIV⁴. De archeologische gegevens werden hoofdzakelijk bekomen via de cel Beheer van Erfpunt. Daarnaast werden de Centrale Archeologische Inventaris (CAI) en de desbetreffende onderzoeksrapporten geraadpleegd.

Op basis van de verkregen gegevens werd een inschatting gemaakt van het potentieel op kennisvermeerdering en de al dan niet te nemen maatregelen die hier het gevolg van zijn.

In de loop van dit onderzoek diende niet afgeweken te worden van de Code Goede Praktijk en werden geen externe specialisten geraadpleegd. Wetenschappelijk advies werd verkregen bij de cel Beheer van Erfpunt.

Dit rapport schets het algemene kader van het onderzoek en bevat de neerslag van de onderzoeksresultaten. Een kopie ervan wordt in digitale vorm aangeleverd aan Structa-Plan Industriebouw, het agentschap Onroerend Erfgoed en Erfpunt – cel Beheer.

² <http://www.waaserfgoed.be>

³ www.cartesius.be

⁴ <https://download.agiv.be/Catalogus>

2. ASSESSMENTRAPPORT

2.1. BESCHRIJVING EN MOTIVERING VAN METHODEN

Voor het assessment van het projectgebied werden de bepalingen in hoofdstukken 7 en 12 van de Code Goede Praktijk gevolgd. In eerste instantie werd het projectgebied afgebakend en beschreven. Dit gebeurde in ArcGIS door middel van de digitale kadasterplannen, de bodembedekkingkaart en de inventaris van het landschappelijk en bouwkundig erfgoed. De aardkundige en ecologische kenmerken werden geïnventariseerd aan de hand van geologische en bodemkundige kaarten. Gekende archeologische en historische waarden en indicatoren werden geïnventariseerd aan de hand van gegevens van de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), de inventaris van het bouwkundig erfgoed en een literatuurstudie. Aan de hand van historische kaarten en luchtfoto's werd de recentere geschiedenis onderzocht. Op basis hiervan kon worden vastgesteld dat het gaat om een zone met lage densiteit aan bebouwing in het verleden.

Niet-gegeorefereerde beelden werden gegeorefereerd op basis van herkenningpunten. Vrijwel steeds werd hierbij gebruik gemaakt van een eerstegraads polynomiale vergelijking. Voor de visualisatie van de verschillende kaartlagen werd steeds rekening gehouden met de gebruiksschaal en de resolutie van de desbetreffende kaartlaag.

Bij al deze onderzoeken werd rekening gehouden met gegevens die betrekking hadden op het projectgebied, alsook de onmiddellijke tot nabije omgeving.

2.2. ASSESSMENT VAN HET ONDERZOCHE GEBIED

2.2.1. Situering van het projectgebied

2.2.1.1. Algemene situering

Het projectgebied is gelegen te Melsele, een deelgemeente van Beveren-Waas (Oost-Vlaanderen). Het wordt begrensd door de Schaarbeekstraat in het oosten en het zuiden, door de gevangenis van Beveren in het westen en door een weiland in het noorden. Op dit weiland zal Structa-Plan Industriebouw meerdere KMO-units oprichten.

Het projectgebied is kadastraal gekend onder Beveren, Afdeling 9, Sectie D, perceel 1341. Het perceel wordt geheel ingenomen door akkerland.

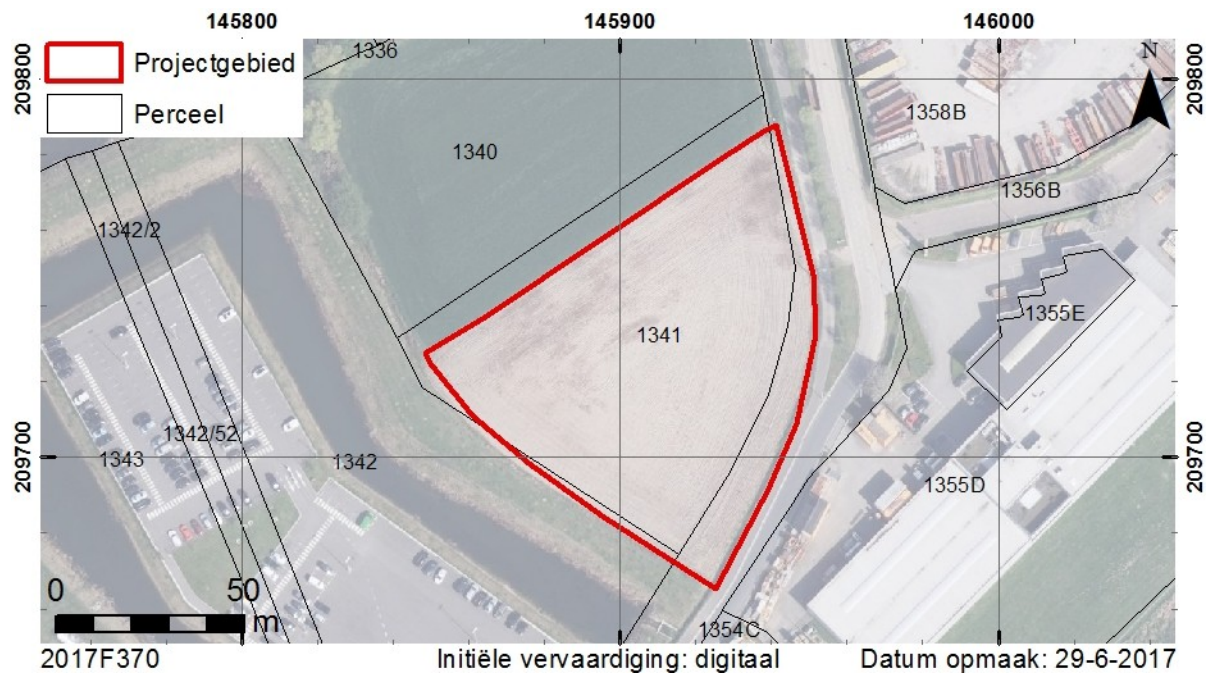

Fig. 2. Situering op het kadaster (GDI-Vlaanderen 2017).

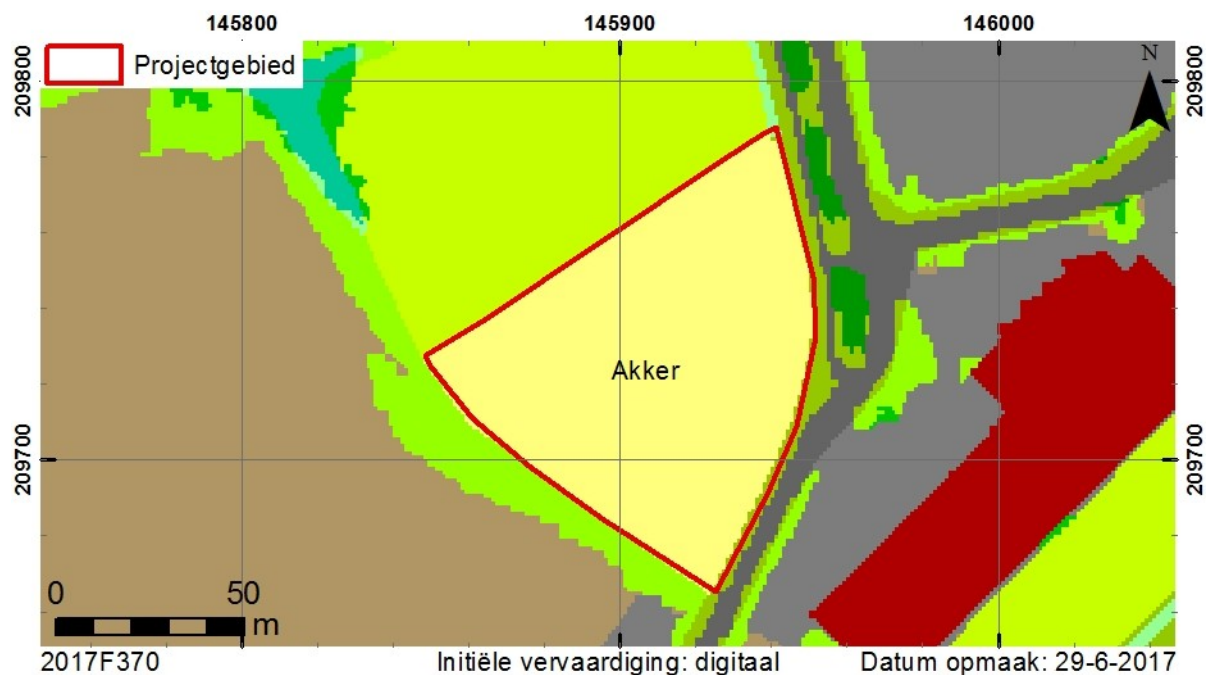

Fig. 3. Situering op de bodembedekkingkaart (AGIV WMS).

2.2.1.2. Topografische en hydrografische situering

Op topografisch vlak kan het projectgebied ruim gesitueerd worden op een uitloper van de Wase Cuesta. Het reliëf binnen het projectgebied wordt hoofdzakelijk gedomineerd door de bolle akkers. De hoogte binnen het projectgebied varieert tussen 9,45 en 10,57 m TAW.

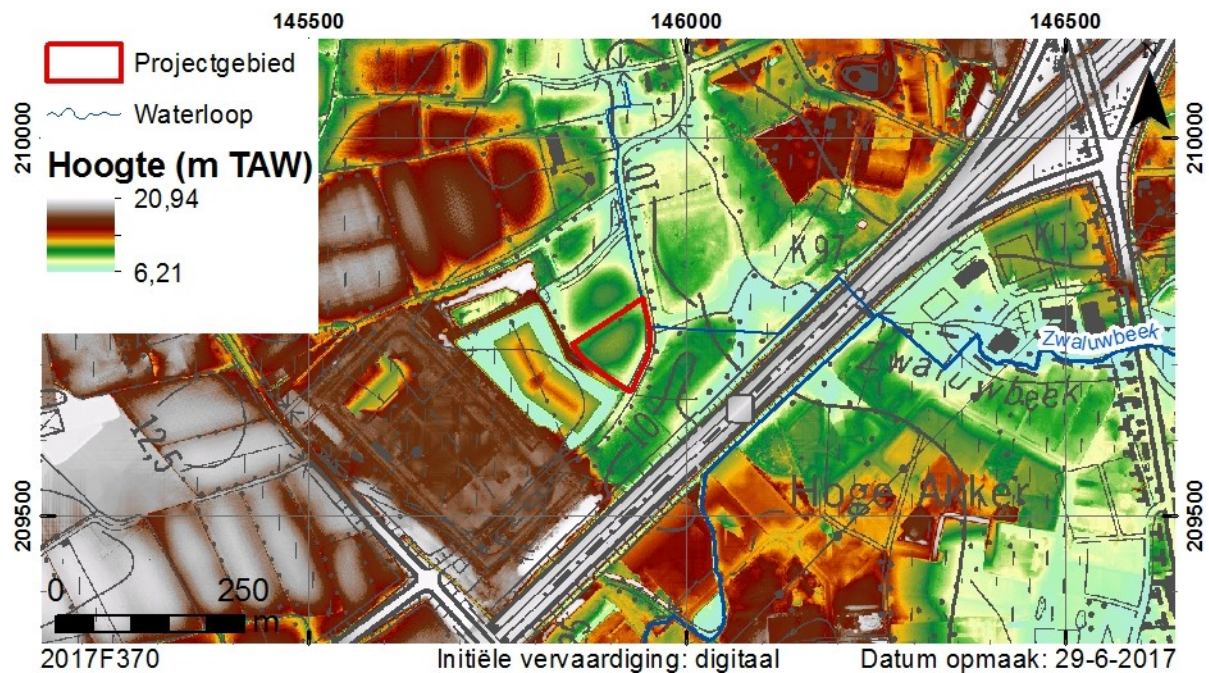

Fig. 4. Situering op de topografische kaart en de VHA (AGIV WMS; GDI-Vlaanderen 2016).

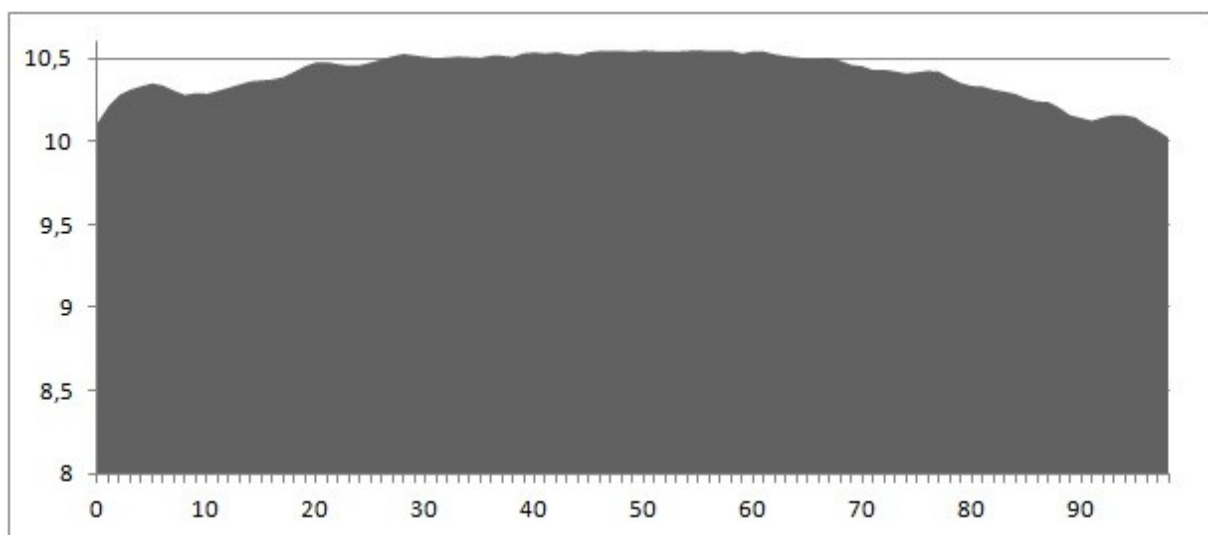

Fig. 5. Terreinprofiel (van west naar oost).

Het projectgebied is gelegen binnen de landschappelijke relictzone “Bolle akkergebieden Land van Waas, Vallei van de Barbierbeek”. De omgeving behoort tot het traditionele landschap van het “Land van Waas”.

Op de Vlaamse Hydrografische Atlas (VHA) kan het projectgebied gesitueerd worden binnen het Beneden-Scheldebekken, in de hydrografische zone van de Schelde van de Monding van de Rupel (exclusief) tot de monding van de Hollebeek (inclusief). De oostzijde van het projectgebied wordt begrensd door de Zwaluwbeek.

2.2.1.3. Geologische en bodemkundige situering

De Tertiaire ondergrond behoort tot de Formatie van Lillo, deze kan gedateerd worden in het Midden tot Boven Plioceen. Het is een mariene lithostratigrafische eenheid, gekenmerkt door grijs tot bruin schelprijk zand. Vooral de basis van deze formatie is schelprijk en bevat enkele dikke schelpenbanken. Naar boven toe neemt de schelpenconcentratie geleidelijk af, maar blijven de zanden wel kalkrijk. In het Waasland is het Lid van Oorderen het jongste bewaarde lid van deze formatie. Het Lid van Oorderen bestaat uit fijn glauconiet- en kleihoudend zand met veel schelpen en schelpenfragmenten. Vaak komen verschillende schelpenbanken voor die soms ook grint en beenderfragmenten bevatten. De Formatie kan tot 10 m dik zijn.⁵

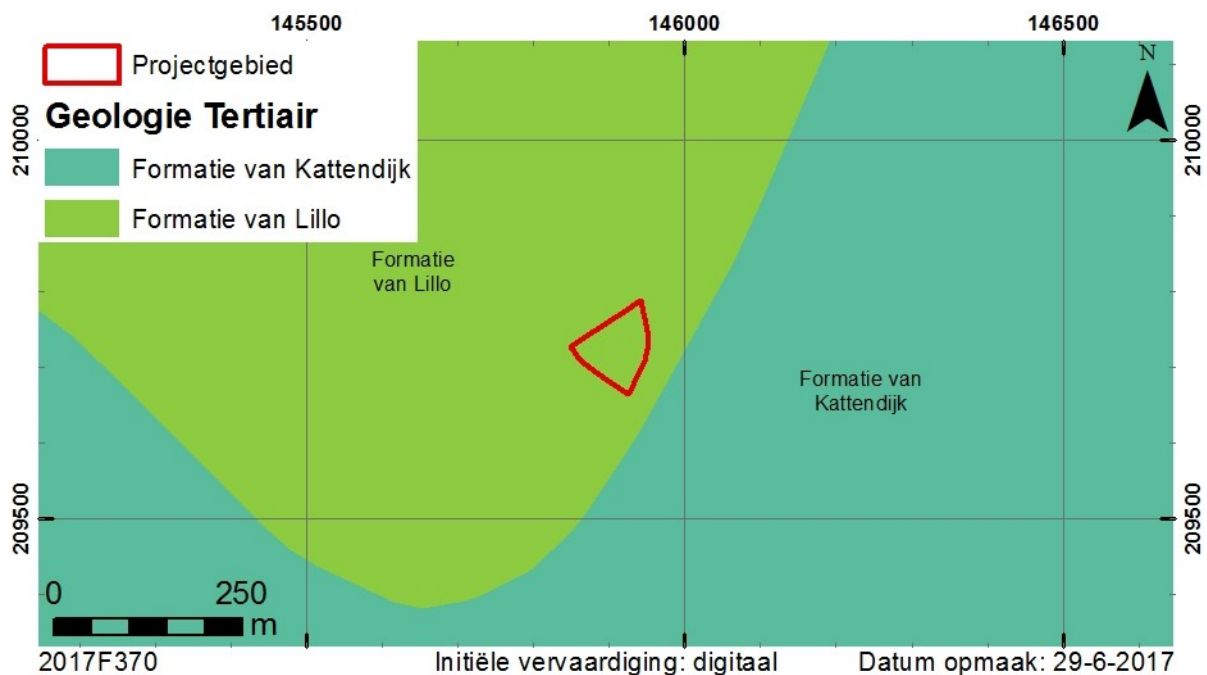

Fig. 6. Situering op de geologische kaart van het Tertiair (GDI-Vlaanderen 2002).

De Tertiaire laag werd afgedekt door eolische afzettingen in het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen, en door hellingsafzettingen in het Quartair.

⁵ Jacobs, Polfliet, De Ceukelaire et al 2010, 22-23.

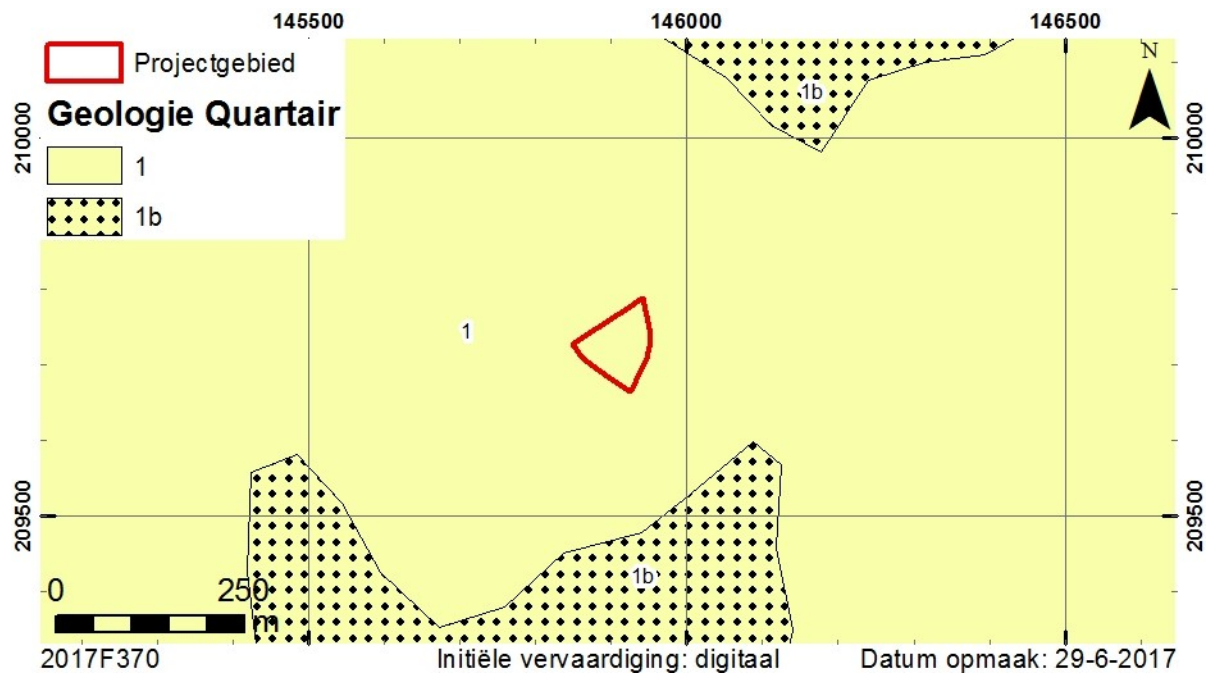

Fig. 7. Situering op de geologische kaart van het Quartair (Bogemans F. 2005).

Het projectgebied wordt gekenmerkt door matig droge zandgronden met weinig duidelijke kleur B horizont (Scb). De bouwlaag van deze gronden is ongeveer 25 cm dik en gaat over in een weinig humeus bruine kleur B horizont die 20 tot 30 cm dik is. Roestverschijnselen beginnen op 60-90 cm.⁶

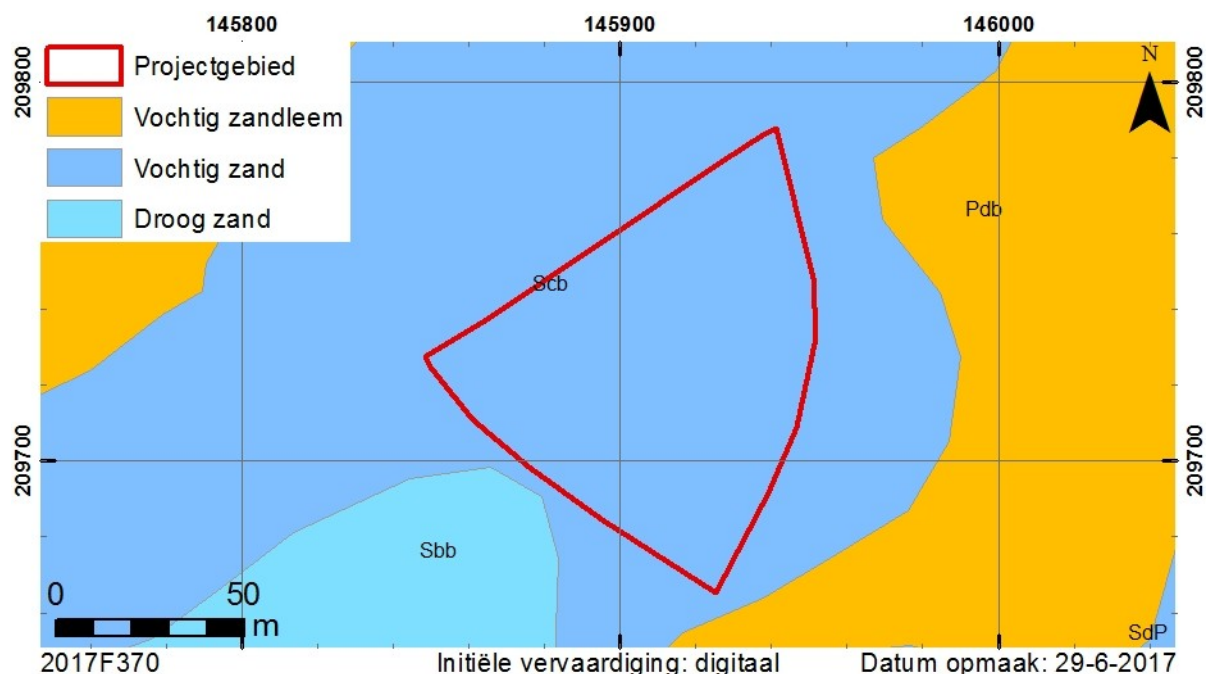

Fig. 8. Situering op de bodemkaart (GDI-Vlaanderen 2001).

⁶ Van Ranst & Sys 2000, 141.

De potentiële erosie binnen het projectgebied is niet gekend. Op de potentiële bodemerosiekaart wordt de erosiegevoeligheid van het perceel ten noorden van het huidige projectgebied aangeduid als “verwaarloosbaar”.

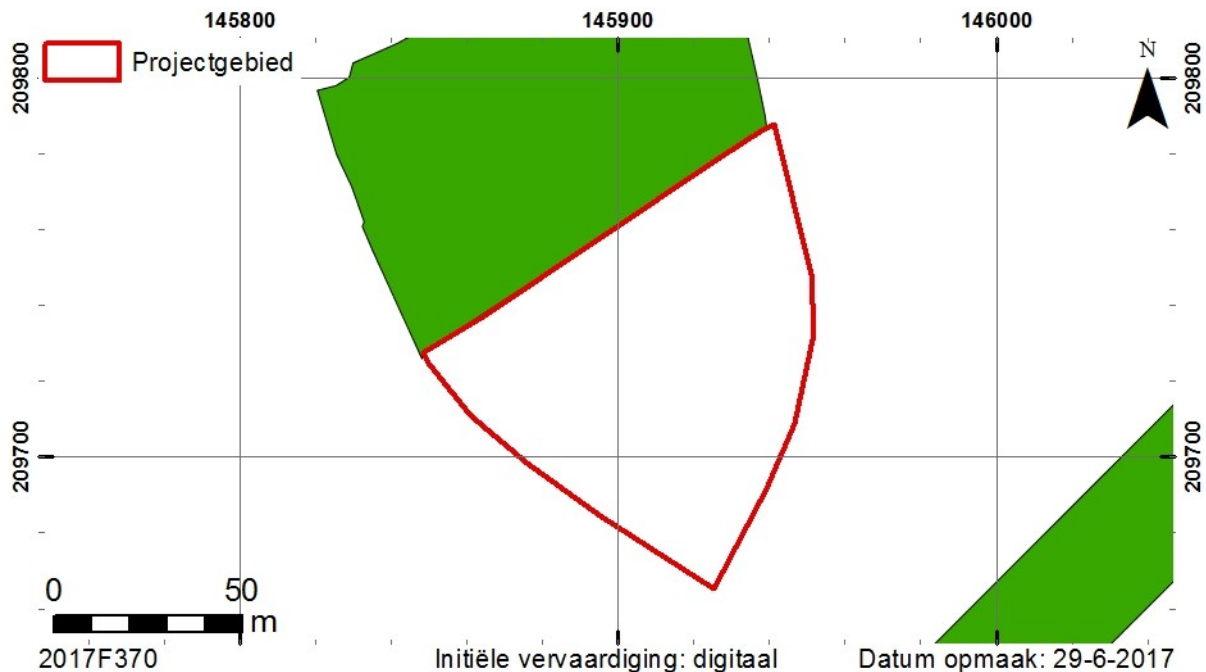

Fig. 9. Situering op de potentiële bodemerosiekaart (AGIV WMS).

2.2.1.4. Bodemkundige waarnemingen

In het kader van het bureauonderzoek werd geen landschappelijk (boor)onderzoek uitgevoerd.

2.2.2. Historische beschrijving

Melsele zou samen met Kallo één van de oudst bewoonde plaatsen van het Land van Waas zijn: onder meer ceramiek en munten uit de Gallo-Romeinse periode werden er gevonden.⁷ Het is echter niet zeker of de vroegere gemeenschap aan de basis heeft gelegen van de latere dorpsontwikkelingen aangezien de bewoning in het Waasland tussen ca 275 en 1000 schaars was.⁸ De huidige parochie van Melsele werd waarschijnlijk voor het jaar 1000 opgericht en verenigde Haasdonk (tot 1150), Burcht en Zwijndrecht (tot 1280).⁹ De oudste gekende vermelding van Melsele dateert uit 1055¹⁰ maar de datering van de naam Melsele kan geplaatst worden in de vroege middeleeuwen. *Celle* zou teruggaan op *sali* of *sele*, wat verwijst naar een woning. *Mel* zou afkomstig zijn van het Germaanse *melith*, wat “geel”

⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016.

⁸ Van Hove & De Clercq 1996, 377.

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2016.

¹⁰ De Potter & Broeckaert 1897, 1-2.

betekent en mogelijk verwijst naar het strooien dak. Het zou dan ook kunnen dat het toponiem verwijst naar een woning met een kenmerkende gele kleur.¹¹

Op de wijkkaarten die werden opgesteld door J.A. Van Landegem (± 1769) kan het projectgebied gesitueerd worden binnen de wijk “Goerense Heye”. Opvallend is dat de perceelgrenzen vrijwel identiek zijn aan de huidige grenzen. Aangezien het projectgebied ingenomen wordt door bolle akkers, is het zeer waarschijnlijk dat deze grenzen teruggaan tot de 15de/16de eeuw. Eveneens is op deze kaart de aanwezigheid van de Schaarbeekstraat reeds zichtbaar.

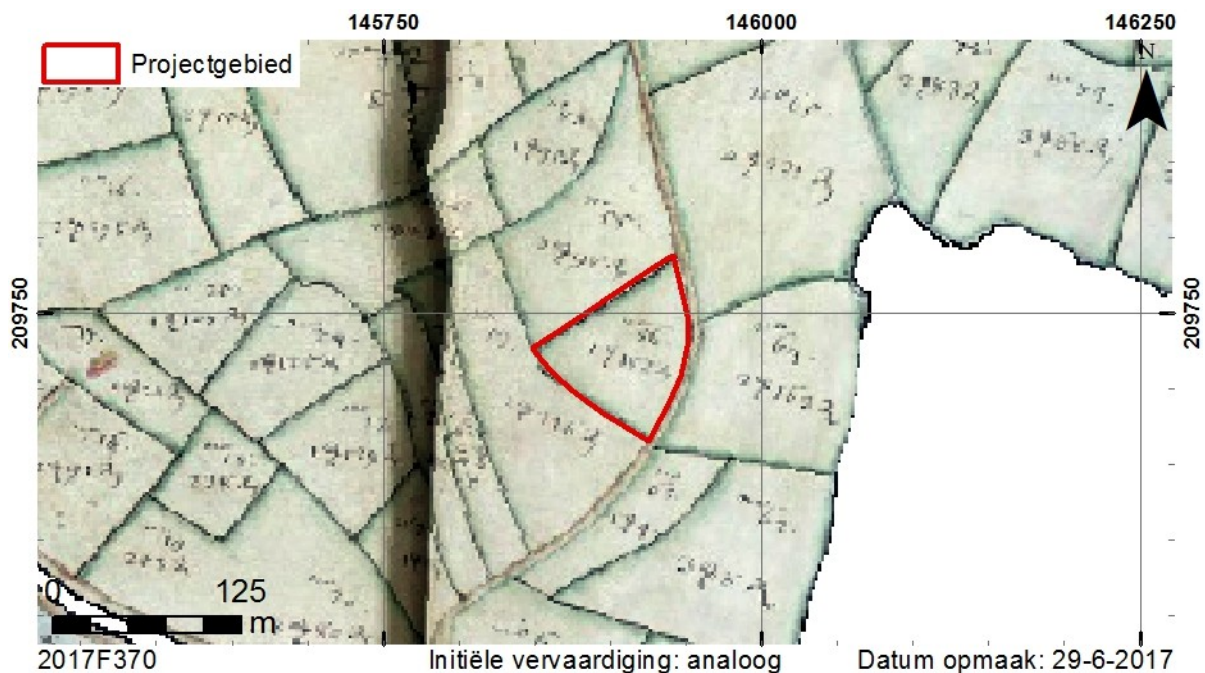

Fig. 10. Situering op de wijkkaart van J.A. Van Landegem (www.waaserfgoed.be).

Op de Ferrariskaart (fig. 11) is te zien dat deze percelen in gebruik waren als akkerland. Hoewel de Schaarbeekstraat door het projectgebied lijkt te lopen, zal dit niet het geval geweest zijn. Deze foutieve weergave kan toegewezen worden aan de manier van opstellen van de kaart en de afwijkende projectie ervan.

¹¹ Van Hove & De Clercq 1996, 375-376.

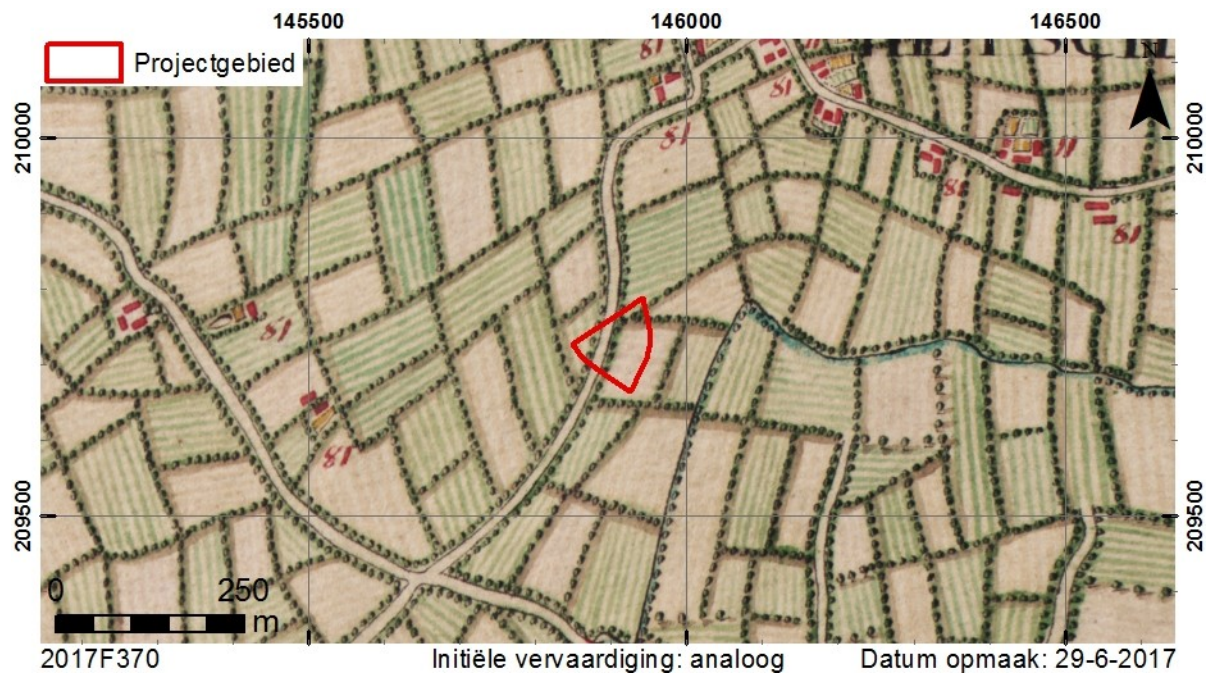

Fig. 11. Situering op de kaart van Ferraris (AGIV WMS).

De 19de-eeuwse kaarten tonen een gelijkaardig beeld. Het projectgebied is onbebouwd en zeer waarschijnlijk in gebruik als landbouwgrond.

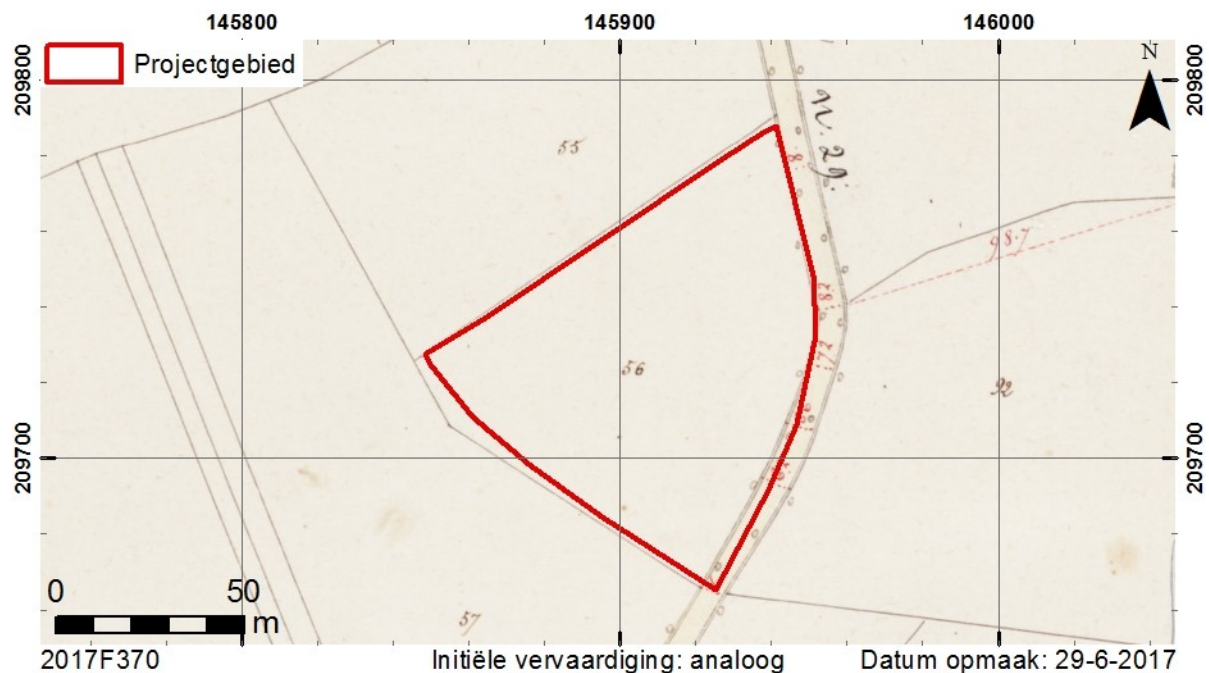

Fig. 12. Situering op de Atlas der Buurtwegen (AGIV WMS).

Ook in de 20ste eeuw blijft de situatie grotendeels onveranderd. Op een luchtfoto van 1948 is te zien dat het projectgebied aan de noordelijke zijde begrensd werd door een bomenrij. Aan het begin van de 21ste eeuw is deze begroeiing verdwenen. Ook werd een bedrijventerrein aangelegd te oosten van de Schaarbeekstraat. In 2012 werd een gevangenis gebouwd ten westen van het projectgebied.

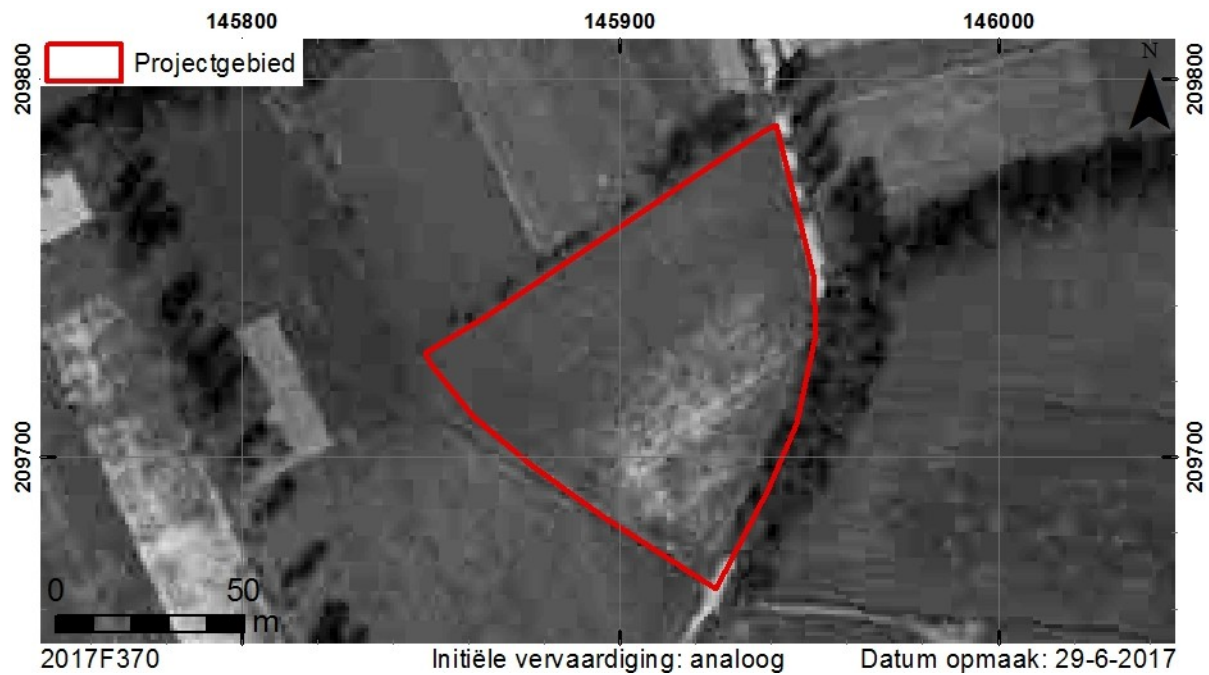

Fig. 13. Situering op een luchtfoto uit 1948 (www.cartesius.be).

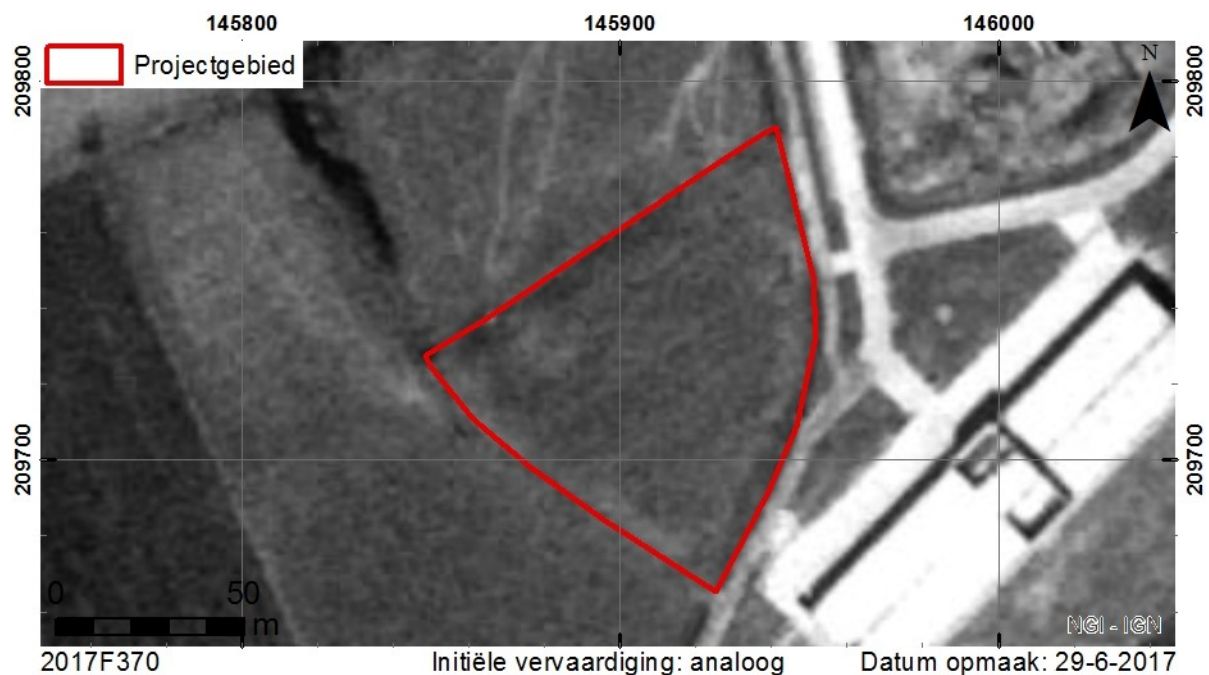

Fig. 14. Situering op een luchtfoto uit 1995 (NGI - ArcGIS online).

2.2.3. Archeologisch kader

Ten westen en ten zuiden van het projectgebied zijn verschillende archeologische sites aangetroffen in het verleden. De site Melsele – Biestraat bevindt zich ten westen van het huidige projectgebied. Op de CAI staat het aangeduid alsof de site aansluit op het huidige projectgebied. CAI 157267 duidt echter op een proefsleuvenonderzoek en de daaropvolgende opgraving. Uit het proefsleuven onderzoek bleek dat de zone onmiddellijk ten westen en ten

zuidwesten van het huidige project slechts enkele archeologische sporen bevatte.¹² Dit deel werd daarom dan ook niet opgegraven.

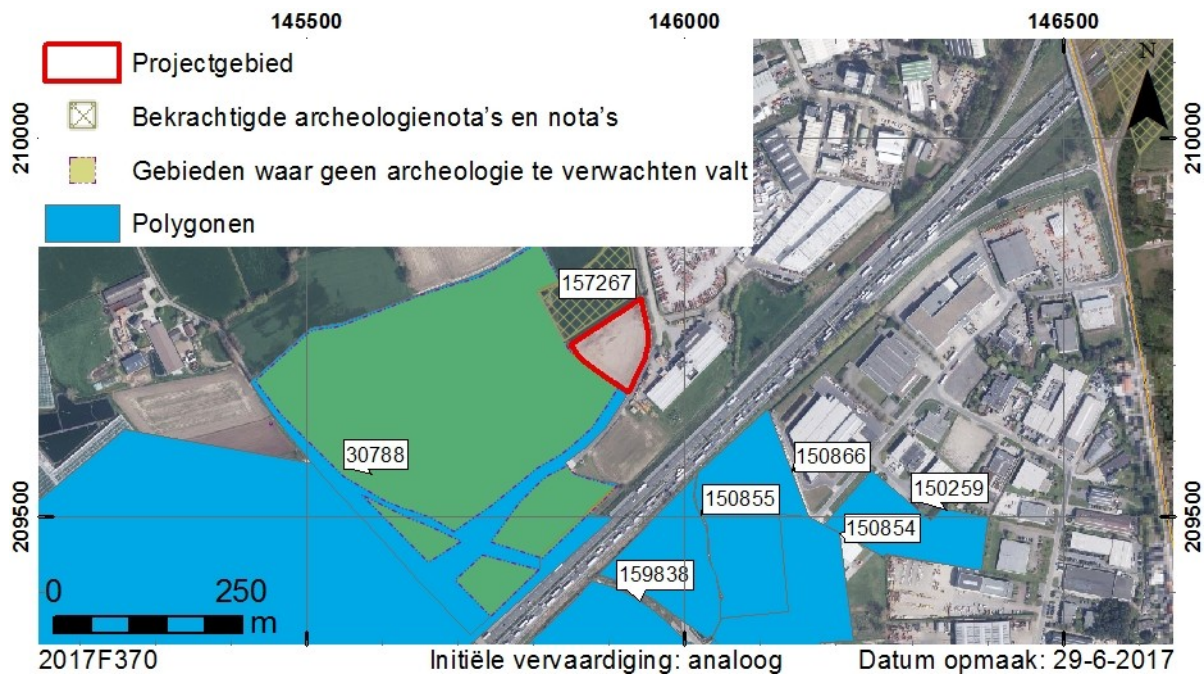

Fig. 15. Situering op de CAI (GDI-Vlaanderen 2017).

De site werd opgegraven in 2011-2012 en bracht sporen uit de bronstijd, late ijzertijd, Romeinse tijd, volle middeleeuwen en nieuwe tijd aan het licht.

De sporen uit de bronstijd situeerden zich aan de zuidwestzijde van het terrein. Het betreft hier 3 spiekers en enkele kuilen.¹³ De sporen uit de late ijzertijd concentreren zich aan de noordzijde van het terrein. In de sporencluster werden 1 spieker en 1 mogelijke structuur herkend.¹⁴ Het nederzettingsterrein uit de Romeinse periode ligt aan de westzijde van het projectgebied en omvat 10 huisplattegronden, enkele bijgebouwen en 2 waterputten.¹⁵ In het zuidelijk deel van het projectgebied zijn 4 huisplattegronden, 1 bijgebouw en 1 hooimijt aangetroffen die te dateren zijn in de middeleeuwen.¹⁶ Over het gehele terrein zijn verschillende verkavelingsystemen aangetroffen. De greppels komen, met uitzondering van het centrale gedeelte, voor in het hele projectgebied. De meeste greppels konden niet precies gedateerd worden.

Samengevat bevinden de bewoningssporen zich vooral in het noordelijke en het westelijke deel van het projectgebied.

¹² Pype & Cattryse 2011, 20.

¹³ Alma, Bos, De Gryse et. al. 2013, 58-62.

¹⁴ Alma, Bos, De Gryse et. al. 2013, 66-69.

¹⁵ Alma, Bos, De Gryse et. al. 2013, 111-133.

¹⁶ Alma, Bos, De Gryse et. al. 2013, 147-156.

Aansluitend op de opgraving van Melsele - Biestraat bevindt zich de site Melsele - Den Es (CAI 30788). De eerste vermelding van deze site dateert al uit 1862 toen er in Melsele “gedenkpenningen, geldstukken, lijkbussen, enz.” uit de Romeinse tijd werden aangetroffen. De site werd gesitueerd ter hoogte van het gehucht den Esch in de nabijheid van de heirbaan. De exacte ligging van de site kwam in 1978 aan het licht tijdens een prospectie op het tracé van een aardgasleiding. Bij deze prospectie werd er namelijk een Romeins kuiltje met schervenmateriaal aangetroffen.¹⁷

Ten zuiden van de E17, in het stroomgebied van de Zwaluwbeek, bevindt zich de site Kruike - Hogen Akkerhoek (CAI 150866; 150854; 150855; 150259). Deze site werd in verschillende fasen opgegraven door de Archeologische Dienst Waasland. Er kunnen een viertal occupatiefases onderscheiden worden, gaande van de bronstijd, over de ijzertijd en de Gallo-Romeinse tijd tot in de middeleeuwen. De oudste dateerbare structuur is een grotendeels bewaarde dubbele grafcirkel. Het betreft hier 2 concentrische cirkel van respectievelijk 27,20 m en 9,8 m diameter. De grafstructuur kon aan de hand van aangetroffen aardewerk gedateerd worden in de middenbronstijd. Tussen de 2 concentrische greppels bevond zich waarschijnlijk nog een wal. Buiten de grafcirkels zijn er sporen aangetroffen die op een palenkrans duiden. Binnen de grafcirkels werd er ook een crematiegraf uit de ijzertijd aangetroffen, wat er op wijst dat de grafcirkel nog zichtbaar was in het landschap van de ijzertijd.

Buiten het eerder vernoemd crematiegraf zijn er nog een groot aantal andere sporen te dateren in de ijzertijd. De ijzertijdsporen konden in verschillende occupatieperiodes worden onderverdeeld. De oudste occupatieresten uit de ijzertijd zijn enkele greppelstructuren en een complex van spijkertjes. De daaropvolgende nederzettingfase bevat de restant van één of meerdere woonerven. Het hoofdgebouw is een drieschepig woonhuis met wandgreppels en een rij externe palen. Verder zijn er nog éénschepige bijgebouwen, spijkertjes en perceelsgreppels aangetroffen.

De Gallo-Romeinse periode wordt vertegenwoordigd door enkele constructies en een aantal grafcontexten. In de oostelijke hoek van het projectgebied kwamen 4 brandrestengraven aan het licht. Nabij deze grafcontexten bevonden zich resten van 2 constructies. De plattegronden konden moeilijk gereconstrueerd worden aangezien enkel de diepste paalkuilen bewaard

¹⁷ Thoen & Van Hove 1979, 191.

waren gebleven. Verder is er nog een brede gracht en een woonstalhuis uit de Gallo-Romeinse periode aangetroffen.

De jongste sporen op de Hogen Akkerhoek dateren uit de volle middeleeuwen. Zo is er in het noordelijke deel van het projectgebied een bootvormig en éénschepige boerenwoning aangetroffen die werd verlaten en opgevolgd door een nieuwe bootvormige woning. Het erf kreeg in die tweede fase een iets complexere structuur en enkele bijgebouwtjes.

Eveneens ten zuiden van de E17 is de site Kruibeke-Kasteleinsstraat gelegen. Het betreft hier een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd in 2011. Dit onderzoek bracht greppels en grachten uit de Romeinse periode en de middeleeuwen aan het licht. Verder zijn er nog kuilen en mogelijk een potstal uit de Romeinse periode aangetroffen en een kuil en een holle weg uit de middeleeuwen.

Ten slotte is er een archeologische site, Melsele-Schaarbeek (CAI 31849), aangetroffen ten noordoosten van het projectgebied. Deze site bracht 3 gebouwplattegronden uit de late middeleeuwen aan het licht. Het betreft een bootvormig woonstalhuis dat gedateerd is in de 11de-12de eeuw, een tweede mogelijk bootvormig woonstalhuis en een bijgebouw, waarschijnlijk een schuur. Verder zijn er ook nog een onbeschoeide waterput en een perceelstructuur uit dezelfde periode aangetroffen. De site was afgedekt door een bolle akker die ten vroegste in de 15de eeuw is aangelegd.

Ten noorden van het projectgebied werd aan het einde van 2016 een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem uitgevoerd. Bij dit onderzoek werden enkel recente sporen aangetroffen.

2.2.4. Datering en interpretatie van het onderzochte gebied

Het projectgebied bevindt zich op ongeveer een kilometer van de Schelde op matig droge zandgronden. Uit historisch en cartografisch onderzoek is gebleken dat het projectgebied de laatste eeuwen niet bewoond of bebouwd is geweest. Gezien de zeer beperkte vatbaarheid voor erosie, is het zeer waarschijnlijk dat mogelijke archeologische sporen goed bewaard zijn gebleven.

2.2.5. Verwachting ten aanzien van archeologisch erfgoed

Uit eerder archeologisch onderzoek grenzend aan en in de nabije omgeving van het projectgebied bleek dat het projectgebied zich in een zeer aantrekkelijke zone voor bewoning

bevindt. Ten westen en ten zuiden van het projectgebied zijn er grafcontexten en bewoningssporen uit de bronstijd, ijzertijd en de Romeinse periode aangetroffen evenals bewoning uit de volle middeleeuwen. Ten noordoosten zijn er tevens bewoningssporen uit de late middeleeuwen aangetroffen.

De onmiddellijk aansluitende zones ten noorden en ten westen van het projectgebied bleken geen archeologisch erfgoed te bevatten. Het is echter niet uitgesloten dat binnen het huidige projectgebied wel archeologische sporen aanwezig kunnen zijn.

Gezien de ligging is de kans groot dat ook binnen de grenzen van het projectgebied sprake is van sites uit één of meerdere periodes.

De bewaring van eventueel aanwezige archeologische sporen binnen het projectgebied, rekening houdend met de bodemopbouw, de vermoedelijk lage erosiegevoeligheid en het gebrek aan recente verstoringen, is vermoedelijk zeer goed.

2.2.6. Impact van de werken

Hoewel de definitieve plannen nog niet gekend zijn, kan gesteld worden dat de geplande werkzaamheden een ernstige impact zullen hebben op de bodem. Onderzoek op het aanpalende perceel heeft aangetoond dat de ploeglaag een eerder beperkte dikte heeft (± 55 cm), waardoor het archeologische niveau snel geraakt kan worden bij werken.

Hoewel het een stedenbouwkundige aanvraag betreft waarbij slechts een deel van het projectgebied ingericht zal worden, kan eenzelfde zienswijze als voor een verkavelingvergunning in acht genomen worden. Het is namelijk de bedoeling dat het gehele projectgebied in de toekomst ingenomen zal worden door KMO-units. In dit opzicht kan dan ook gesteld worden dat er sprake zal zijn van een ernstige impact voor het gehele perceel.

3. SAMENVATTING

Ter hoogte van de Schaarbeekstraat te Melsele (Beveren) zal Structa-Plan Industriebouw een KMO-unit bouwen. In het kader van het bureauonderzoek werd informatie verzameld over de bewoningsgeschiedenis, landschapshistoriek, de topografie, de geologie, het bodemgebruik, de vegetatie, de aanwezige erfgoedwaarden en de historische ingrepen.

De totale oppervlakte van het projectgebied bedraagt 6873,4 m², hierbij zal meer dan 1000 m² verstoord worden. Het projectgebied is momenteel in gebruik als akkerland. Volgens de historische kaarten en luchtfoto's was het projectgebied de laatste 250 jaar in gebruik als landbouwgrond. Het is zeer waarschijnlijk dat de landindeling teruggaat tot de aanleg van de bolle akkers in de 15de/16de eeuw.

Het projectgebied, gelegen binnen de landschappelijke relictzone “Bolle akkergebieden Land van Waas, Vallei van de Barbierbeek”, wordt gekenmerkt door een matig droge zandbodem. De bodemerosie binnen het projectgebied is onbekend maar ten noorden van het projectgebied wordt de bodemerosiegevoeligheid aangeduid als verwaarloosbaar, waardoor de bewaring van potentieel archeologisch erfgoed vermoedelijk goed zal zijn. Grenzend aan en in de onmiddellijke omgeving van het projectgebied zijn er verscheidene archeologische sites aangetroffen. Het betreft hier bewoningssporen en grafcontexten uit de bronstijd, ijzertijd, Romeinse periode evenals bewoningssporen uit de volle en late middeleeuwen.

De geografische, historische en archeologische gegevens wijzen op een mogelijkheid tot aanwezigheid van archeologisch erfgoed dat goed bewaard kan zijn. Om de aanwezigheid hiervan vast te stellen is verder onderzoek noodzakelijk. Concreet gaat het om een prospectie met ingreep in de bodem. Deze prospectie dient uitgevoerd te worden volgens de bepalingen in de Code Goede Praktijk. Concreet betekent dit dat er een minimale dekking van 12,5% moet bereikt worden door middel van sleuven en kijkvensters.

De vraagstelling voor het vervolgonderzoek is gericht op het waarderen van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Bij de prospectie dienen eventueel aanwezige archeologische sporen opgespoord en geëvalueerd te worden. Op basis hiervan dienen zones aangeduid te worden die al dan niet in aanmerking komen voor een vlakdekkend onderzoek.

4. BIBLIOGRAFIE

4.1. GERAADPLEEGDE LITERATUUR

JACOBS P., POLFLIET T., DE CEUKELAIRE M. ET.AL. 2010: *Toelichting bij de geologische kaart van België, Vlaams gewest: kaartblad (15) Antwerpen, Gent.*

VAN RANST E. & SYS C. 2000: *Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen (Schaal 1:20 000), Gent.*

4.2. CARTOGRAFISCHE EN ICONOGRAFISCHE BRONNEN

GDI-VLAANDEREN 2001: *Vectoriële versie van de Bodemkaart* [shapefile], AGIV, IWT, Laboratorium voor Bodemkunde van de Universiteit Gent (GIS-Vlaanderen).

GDI-VLAANDEREN 2002: *Vectoriële versie van de Tertiaire geologische kaart* [shapefile], MVG-EWBL-ANRE (GIS-Vlaanderen).

GDI-VLAANDEREN 2016: *DHMV-II, DTM raster 1 m.*

GDI-VLAANDEREN 2017a: *GRB Administratieve percelen.*

GDI-VLAANDEREN 2017b: *Centrale Archeologische Inventaris (CAI)* [shapefile].

5. BIJLAGEN

- Lijst van plannen, kaarten en plattegronden